

*Avukat
Bekir Baykara*

NAYLON FATURA OLGUSUNUN KRİMİNOLOJİK ANALİZİ

Bekir BAYKARA

Avukat

(Not: Bu makale Vergi Dünyasının Eylül 2005 289. sayısında yayınlanmıştır.)

GİRİŞ

Naylon (sahte) fatura, herhangi bir işlem veya durum olmadığı halde düzenlenen faturadır. Yani bu tür faturada satıldığı belirtilen mal satılmamış, yapıldığı yazılan hizmet yapılmamıştır.

Naylon fatura düzenlemek ve bu şekilde düzenlenmiş faturayı kullanmak kamu düzenini bozar, devletin mali menfaatleri ile (bazı durumlarda) kişilerin mal varlığını zarara uğratar. Bu nedenle de naylon fatura düzenlemek ve bu faturayı kullanmak VUK’nu, TCK’nu ve bazı özel kanunlarla¹ suç haline getirilmiştir. Ancak mevzuatımızda naylon (sahte) fatura düzenleme ve/veya kullanma suçu adında bağımsız bir suç mevcut değildir. Bu suç, VUK’nun 359. maddesinde sayılan suçlardan² birisidir. Keza 5237 sayılı TCK’nun 207. madde de belirtilen suç da özel belgede sahteciliktir. Bizim, bu maddelerde ve özel kanunlarda belirtilen suçların genelini değil de sadece naylon fatura üzerinde durmamızın nedeni, naylon fatura düzenleme ve kullanma suçu ile naylon fatura aracılığı ile işlenen suçların diğerlerine göre çok sık ve yoğun olarak işlenmesidir. Gerçekten adli istatistiklere “213 Sayılı Kanuna Muhalefet” adı altında geçen suçların büyük çoğunluğunun naylon fatura düzenleme ve kullanma suçu olduğunu düşünüyoruz. Ayrıca naylon fatura düzenleme sonucu elde edilen kara paranın miktarının, uyuşturucu ticaretinden elde edilenden hemen sonra ikinci sırada olduğu söylenmektedir.³ Bunların yanında, hırsızlık ve gasp dışında mala karşı cürümlerin büyük çoğunluğunda (banka boşaltma, haksız kredi alma vs.) naylon fatura kullanılır. Yani naylon fatura (geniş anlamda) dolandırıcılığın her çeşidinin kılıfı durumundadır. Görüldüğü gibi bu genişlikteki bir suç ve suç aracı, ayrı incelemeyi hak etmektedir.

Yazıda, naylon fatura düzenleme ve kullanma olgusunu kriminolojik (suçbilimsel) açıdan inceleyeceğiz. Kriminoloji ve kriminolojik analizin ne olduğu yazının (I.) bölümünde

¹ Örneğin, 4208 sayılı Kara Paranın Önlenmesine İlişkin Kanuna göre, naylon faturadan elde edilen gelir kara para sayılır, bunun yanında naylon fatura düzenleyerek kara paranın aklanması da ayrıca suç sayılır.

² VUK’nun 359.maddesinde düzenlenen suç daha önce, seçimlik hareketli tek bir suçtu. Ancak 1999 tarihli 4369 sayılı Kanunla birden fazla suç haline getirilmiştir. Bu madde de düzenlenen suçlar ve suç sayısı ayrı bir yazı konusudur.

³ Oktay Üstün, Bankacılar dergisi, Sayı 28, Yıl 1999 (Kara Para Aklanması İle Mücadele Seminerindeki Konuşma Notları)

açıklanmıştır. Burada yazı konumuz olan suçun suçbilimsel açıdan incelemenin önemi üzerinde durmak istiyoruz.

Naylon fatura düzenleme ve dolayısıyla kullanmanın⁴ sıklığı ve yaygınlığı bütün maliyecilerin malumudur. Gelir idaresinin merkez ve taşra teşkilatını enerjisinin önemli bir kısmı bu muzır faaliyetin önlenmesi için harcanmaktadır. Ancak bu suçun işlenme nedenleri, işlenme biçimleri (suç tipolojileri), suçluların kimliği, kişiliği gibi nedenler tam ve bilimsel anlamda ortaya konmadan, bu konuda sağlam bir teorik temel oluşturmadan, suçun tenkili (bastırılması) ile ilgili çabaların çoğu boşa gidecektir. Bu nedenle, konunun kriminolojik yönü üzerinde önemle durmak gerekir.

Yazımızın konusu naylon faturanın kriminolojik analizidir. Ancak başlığa bakıp, yazının konuyu tümüyle kapsadığı sanısına kapılmamak gerekir. Çünkü konu ilk bakışta akla gelenden çok geniştir ve maliye, hukuk ve kriminoloji bilgileri ışığında yapılacak bir dizi araştırmayı gerektirir. Yazımız, konunun suçbilimsel yönüne dikkat çekmeye yöneliktir. Bu nedenle yazıda konunun küçük bir kısmı ana hatları ile ele alınıp işlenmiştir.

Yazı giriş ve sonuç bölümünden başka iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, kriminoloji ve kriminolojik analiz konusunda kısa açıklamalarda bulunulmuştur. Bu bölümün hazırlanmasında Sulhi Dönmezer⁵ ve Timur Demirbaş'ın⁶ kitaplarından yararlanılmıştır. Bu nedenle çok gerektirmedikçe dipnotta ayrıca gösterilmemiştir.

İkinci ve asıl konunun işlendiği bölümde ise, önce deyim, kapsam ve yöntem üzerinde durulduktan sonra naylon fatura suçunda karanlık alan, suçun niteliği, naylon fatura düzenleme ve kullanma nedenlerinden bazıları ve suçun önlenmesi konuları ele alınıp işlenmiştir.

I-KRİMİNOLOJİ VE KRİMİNOLOJİK ANALİZ

Kriminoloji, kısaca suç bilimi demektir. Suçu, suçluyu ve suçun kontrolünü inceler. Kriminoloji, kendi konusunu deney, gözlem, anket gibi yöntemlerle inceler, belli kanunlara ulaşmaya çalışır. Bu yönüyle gerçek bir bilimdir. Halbuki aynı konu ceza hukuku tarafından normatif olarak incelenir. Yani ceza hukuku suç, suçluluk ve suçla mücadeleyi yürürlükteki mevzuata göre inceler. Kriminolojinin geniş anlamıyla suç soruşturma tekniği olan kriminalistiği de içerdiği kabul edilmektedir.

⁴ Gerçek faturada olduğu gibi naylon fatura da bir başkasının kullanması için düzenlenir. Dolayısıyla düzenleyen ve kullanan başka başka kişilerdir. Düzenlemek ve kullanmak birbirinden ayrı iki suçtur. Ancak sadece kullanmak suç olsaydı, düzenleyen de VUK 360. maddesi veya TCK 37-41. maddelerine göre "iştirak" nedeniyle cezalandırılırdı.

⁵ Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer, Kriminoloji, 8. Baskı, İstanbul 1994.

⁶ Prof. Dr. Timur Demirbaş, Kriminoloji, Ankara 2001.

Suç toplumsal bir olaydır. Toplumda ceza yaptırımı (müeyyidesi) ile karşılaşan insan davranışdır. Bu anlamda suç, sapıcı bir eylemdir. Suçlu da toplumsal kurallardan cezai yaptırımı gerektirecek şekilde sapan kişidir. Suçu, suçluyu ve suçun kontrolünü inceleyen bilimin ürettiği bilgi, toplumu tanıma bakımından her insan için gereklidir. Ancak suçla mücadelede görevli olan hakim, savcı, avukat, kolluk gibi görevliler için daha bir gereklidir. Bu hüküm vergi suçlarını ortaya çıkarma, soruşturma ve bildirme görevi olan maliye memurları özellikle de inceleme elemanları için de geçerlidir.

Kriminoloji kendi konusunu incelemek için çeşitli yöntemler kullanır. Bunlar istatistik, doküman analizi, anket, gözlem ve sınırlı da olsa deneydir.

Kriminolojide istatistik, suç ve suçlunun sayısal göstergesidir. Resmi Kurumlar tarafından derlenen istatistiki veriler, bir toplumda belirli bir zaman diliminde suç ve suçluya ait, yorumlanabilir, anlamlı bilgiler içerir. Bu verilerden, çeşitli suçların işleniş sıklığını, suçluların yaşı, cinsiyeti, bölgeler itibariyle dağılımı ile ilgili bilgiler edinilir.

Kriminoloji de istatistik dendiğinde siyah sayılar, (veya daha doğru deyimle karanlık alan), ve gri alan deyimleri üzerinde durmak gerekir.

Karanlık alan, işlendiği halde resmi soruşturma organlarının haberdar olmadığı dolayısıyla istatistiklerde yer almayan suçların toplamıdır. Karanlık alanın, aydınlık alandan yani resmi istatistiklerde görünenden çok büyük olduğu belirtilmektedir. Karanlık alan “mutlak karanlık alan” “nispi karanlık alan” olarak ayrılmaktadır. Mutlak karanlık alan, istatistiklere hiç girmeyen suçlardır. Nispi karanlık alan ise, soruşturma organlarının bilgisi dahiline giren ancak failin tespit edilememesi (faili meçhul kalma), failin yargılanamaması veya delil noksanlığı gibi nedenlerle mahkum edilememesi halinde söz konusudur. Buna “suçluluğun gri alanı” da denmektedir.⁷

Kriminoloji de doküman analizi, kamu kurumları ve araştırma kuruluşları tarafından derlenmiş her türlü verinin suç ve suçlu açısından incelenip analiz edilmesidir. Anket yöntemi, sosyolojide kullanılan bildik yöntemdir. Bununla suçlu veya mağdur olma veyahutta tutumlar konusunda bilgi edinilip, ölçüm yapılabilir.

Gözlem, suç ve suçlu ile ilgili olayları izleyip tespit etmek bunlar üzerinde bir düşünce oluşturmak için çok kullanılan bir yöntemdir. Gözlem, yapısal olan ve olmayan gözlem olarak ayrılır. Yapısal olmayan gözlem, gözlemcinin, olayları basit olarak görmesi ve bunlar üzerinde daha sonra düşünce oluşturmasıdır. Yapısal gözlem ise, gözlemcinin gözlemek istediği olayları daha önceden belirlediği gözlemdir.⁸ Yani planlı gözlemdir.

⁷ Karanlık alan konusunda bkz. Prof. Dr. Timur Demirbaş age. Sh. 85 v.d.

⁸ Timur Demirbaş age sh. 71.

Yaşam öyküleri ve olay öyküleri yöntemleri de kriminoloji de kullanılmaktadır.⁹

Bu konuyu bitirmeden önce kriminolojik analiz kavramı üzerinde durmak istiyoruz. Kriminolojik analiz kavramını, belli bir olayı veya suçu kriminoloji biliminin esasları çerçevesinde incelenmesi ve değerlendirilmesi olarak kullanıyoruz.

II-NAYLON FATURA OLGUSUNUN KRİMİNOLOJİK ANALİZİ

A-Deyim, Kapsam ve Yöntem

“Naylon fatura” deyimini sahte fatura anlamında kullanıyoruz. Sahte fatura ise, VUK’nun 359’ uncu maddesinin b/1 fıkrasında parantez içinde tanımı yapılan faturadır. Yani gerçek bir muamele veya durum olmadığı halde varmış gibi düzenlenen faturadır.

Faturayı VUK’nun 229. maddesinde tanımlanan anlamda kullanıyoruz. Ancak, VUK’nun 233, 234, 235. maddelerinde tanımlanan perakende satış vesikaları, gider pusulası ve müstahsil makbuzu ile sevk irsaliyesini de aynı kapsamda mütalaa ediyoruz. Bu belgeler dışındaki belgeleri yazımız kapsamı dışında tutuyoruz. Bunun nedeni diğer belgelerin hem çok çeşitli olması hemde bu konudaki nispi öneminin fazla olmayışdır. Muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge de konumuzun dışında tutulmuştur. Bunun nedeni muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenleme ve kullanma suçu ve faileri ile suçun işleniş amacı ve şeklinin naylon faturadan çok farklı olmasıdır.

Sahte fatura yerine “naylon fatura” terimini tercih etmemizin nedeni ise, bu deyim kullanımının daha yaygın olmasıdır. Gerçekten bu deyim kanunlarda ve Maliye Bakanlığı düzenlemelerinde yer almamakla birlikte, Danıştay ve Yargıtay Kararlarında sık kullanılmaktadır. Danıştay bu sözcüğü, “naylon fatura” “gerçek dışı fatura”¹⁰ “Komisyon karşılığı verilen fatura”¹¹ “sahte belge ticaretine konu olan fatura”¹² “karşılıksız fatura”¹³ karşılığı kullanmaktadır. Yargıtay bir kararında hiçbir açıklamada bulunmadan doğrudan “naylon fatura” demektedir.¹⁴ “Naylon fatura” tabiri tam kullandığımız anlamda sözlüklere de geçmiştir.¹⁵ Yazılı ve sözlü basında bu deyim tercih etmektedir.

Yazımızda naylon fatura konusu sadece vergisel açıdan değil, diğer kullanım yerleri bakımından da incelenmiştir. Bu inceleme, VUK’nundaki suçun kapsamını belirleme açısından önemlidir.

⁹ Bu konuda bkz. Dönmezer age sh. 40 v.d.

¹⁰ D.11. D. 07.04.1999 tarih ve E. 1997/3487, K. 1999/1184 sayılı karar.

¹¹ D. 11. D. 07.02.2000 tarih ve E. 1998/2789, K. 2000/382 sayılı karar.

¹² D. 3. D. 17.09.1992 tarih ve E. 1989/3215, K. 1992/1459 sayılı karar.

¹³ D. 4. D. 26.05.1993 tarih ve E. 1989/182, K. 1993/2195 sayılı karar.

¹⁴ Y. 11. H.D. 14.11.1988 tarih ve E. 1988/1856, K. 1988/6724 sayılı karar.

¹⁵ TDK’nun Türkçe Sözlüğü’nün 1998 yılı 9. Baskısında Naylon Fatura “giriş faturası olmayan bir mal için alıcıya verilen ve birini harcama yapmış gibi göstermek amacıyla düzenlenen faturanın halk arasındaki adı” şeklinde tanımlanmıştır.

Naylon faturanın kriminolojik analizinde gözlem metodu kullanılmıştır. Bu gözlem, yapısal olmayan gözlemdir. Yani 1977 yılından beri bulunduğumuz Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanlığı ve Daire Başkanlığı, Yeminli Mali Müşavirlik ve Avukatlık sırasında yaptığımız gözlemler işin temelini oluşturmaktadır. Her düzeyde vergi inceleme elemanları ve Maliye Bakanlığı taşra ve merkez bürokratları ile diğer meslektaşlarla yaptığımız görüşmeleri de düzensiz anket sayabiliriz.

Bu konuda istatistiki yöntemi de kullanmak gerekirdi. Ancak bunun iki engeli bulunmaktadır. Birincisi, naylon fatura konusundaki karanlık alanın genişliğidir. Gerçekten diğer suçlarda olduğu gibi bu konuda da karanlık alan geniştir. Ayrıca vergi uygulaması ile ilgili olup, ileride açıklayacağımız bazı nedenlerle bu karanlık ve gri alan genişlemektedir.

İstatistiki analizin kullanılmamasının diğer nedeni veri yokluğudur. Gerçekten mevzuatımızda naylon fatura düzenleme ve kullanma adı altında bağımsız bir suç bulunmamaktadır. Bu suç ya VUK 359. madde de ifadesini bulan birden çok¹⁶ suçtan birisidir. Ceza Kanununda da özel belgede sahtecilik¹⁷ suçunun bir bölümünü teşkil eder. naylon fatura dolandırıcılık¹⁸ ve hileli iflas¹⁹ gibi suçlarda bir araç durumundadır. Bu nedenle de bağımsız olarak istatistiklerde yer almamakta, dolayısıyla böyle bir analizi imkansız kılmaktadır.

B-Kriminolojik Analiz

1-Naylon Fatura Düzenleme ve Kullanmada Siyah Sayılar (Karanlık ve Gri Alan)

Yukarıda (I.) bölümde suçların genelinde, suçların büyük çoğunluğundan soruşturma organlarının haberdar olmadığını, buna siyah alanlar yada karanlık alanlar dendiğini belirttik. Soruşturma organlarının haberdar olduğu suçlarda ise, failin tespit edilemediği (faili meçhul suç), tespit edilen failerin bulunamadığı, bulunup mahkeme önüne getirilenlerin ise delil yetersizliğinden beraat ettiklerini bu duruma “nispi karanlık alan” veya “suçluluğun gri alanı” dendiğini belirttik.

Mali suçlarda ve özellikle naylon fatura suçunda da, suçların genelinde olduğu gibi, karanlık ve gri alan aydınlık alandan daha geniştir. Hatta bu konuda karanlık ve gri alanın diğer suçlara göre daha geniş olduğunu söyleyebiliriz. Biz burada, kendi bilgi alanımız olan vergi kaçırma amaçlı naylon fatura suçuna özgü gri alan üzerinde duracağız.

---

¹⁶ 2 no’lu dipnota bakınız.

¹⁷ TCK Md. 206.

¹⁸ TCK Md. 157.

¹⁹ TCK Md. 161.

Vergi suçlarında gri alanı genişleten iki önemli husus bulunmaktadır. Bunlardan birisi, vergi inceleme elemanlarının vergi suçunu (varsayılan) takdir haklarını kullanarak konuyu adliye dışına çıkarmaları, saptırma (diversion)²⁰ sürecini kullanmalarıdır.

Vergi suçunun soruşturma aşaması²¹ esas itibariyle vergi inceleme elemanları tarafından yürütülmektedir. Bu nedenle vergi inceleme elemanları birinci derecede ceza yargılamaya şajesidir.²² Vergi suçu bu inceleme ve soruşturma aşaması sonucunda düzenlenen ve dava şartı olan bir vergi suçu raporu²³ ile savcılığa duyurulmaktadır. İşte sorun burada başlamaktadır.

İnceleme elemanları tespit ettikleri vergi suçu (naylon fatura kullanma v.s.), için “Bilmeden kullanılmıştır” diyerek vergi suçu raporu yazmamaktadırlar. Böylece tarhiyatı uzlaşma kapsamına sokmayı tercih etmektedirler. Bu konuda 306 no’lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği²⁴ dayanak oluşturmaktadır. Böylece vergi suçlarında fiili saptırma (diversion) süreci işlemekte, gri alan büyümektedir.

Vergi inceleme elemanlarının bu davranışlarının nedeni çok çeşitlidir. Bize göre bunun nedenleri, vergi suçu için belirlenen cezanın ağırlığı, ceza mahkemelerinin sanığı beraat ettireceği düşüncesi²⁵, verginin bir an önce tahsil edilmesine öncelik tanınması gibi nedenlerdir. Hal böyle iken Meclise sunulan tasarıda vergi suçuna verilecek hapis cezaları şedit denecek kadar çok artırılmıştır.²⁶ Yukarıdaki açıklamalar ışığında bu ceza artırımının, saptırma sürecini hızlandıracağı ve gri alanı çoğaltacağı sonucuna varabiliriz.

Vergi suçlarına ilişkin gri alanı genişleten ikinci önemli husus, vergi suçu faillerinin, özellikle naylon fatura düzenleyicilerinin durumlarıdır. Gerçekten naylon fatura büyük çoğunlukla naylon fatura tacirleri tarafından düzenlenmektedir. Bunlarda işsiz güçsüz, çabuk yer değiştiren konar-göçer insanlardır. Bir yerde bir iki yıllığına tezgah kurmakta, daha sonra mekan değiştirmektedirler. Naylon fatura olgusu genellikle bir-iki bazen de beş yıl sonra

²⁰ Saptırma (diversion), özellikle Amerika’da kanunları uygulayan kolluk, adliye, infaz görevlilerinin koğuşturmanın çeşitli aşamalarında, mevcut takdir yetkilerini kullanarak, eylemi resmi adalet kanalı dışına çıkarma süreci için kullanılmaktadır. Türkiye’de kanunilik sisteminin bulunması buna imkan vermez. Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım, II. Baskı, İstanbul 1994, C.1 Sh. 34, 35 (52. paragraf).

²¹ Eski CMUK’na göre “hazırlık soruşturması”.

²² Bekir Baykara, Vergi İnceleme Elemanının Vergi Ceza Mahkemesindeki Yeri, Vergi Dünyası Eylül 2004, 277. sayı.

²³ Bekir Baykara, Vergi Suçu Raporu ve Vergi Ceza Mahkemesindeki Yeri, Vergi Dünyası Mayıs 2004 273. sayı.

²⁴ Bu tebliğin çıkış süreci için bkz. Bekir Baykara, Vergi İnceleme Elemanının Vergi Ceza Mahkemesindeki Yeri, Vergi Dünyası Eylül 2004, 277. sayı.

²⁵ Halbuki, iyi hazırlanmış bir vergi suçu raporunda mahkumiyet oranının oldukça yüksek olduğunu gözlemliyoruz.

²⁶ Bu konuda bkz. Bekir Baykara, Bazı Kamu Alacaklarının Tahsil ve Terkinine İlişkin Kanun Tasarısı Hakkında, Vergi Dünyası Haziran 2005 286. sayı.

ortaya çıkarıldığında ise bu kişiler çoktan yer değiştirmiş olmaktadır. Böylece cezalandırma imkanı ortadan kalkmaktadır. Böylece gri alan genişlemektedir.

2-Naylon Fatura Düzenleme ve Kullanma Ekonomik Suçtur.

Ekonomik suç, maddi menfaat (çıkar) elde etmek için işlenen suçtur. Şüphesiz diğer suçların çoğu da maddi çıkar için işlenebilir. Örneğin, adam öldürme suçu, kin ve nefret duyguları ile işlenebileceği gibi, maddi bir çıkar için de işlenebilir. Ancak ekonomik suçlar sırf maddi çıkar için işlenir.

Ekonomik suçun tanımı ve kapsamı üzerinde anlaşılmış değildir. Bir ekonomik ilgilinin, mesleğinin icrası sırasında genellikle güveni kötüye kullanarak işlenmiş suç olarak ifade edilmektedir.²⁷ Bir başka yazar tanım vermemekle birlikte “Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar” başlığı altında aynı sonuca ulaşmaktadır.²⁸

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı gibi ekonomik suçlar genellikle bir organizasyon (teşkilat, kurum) çerçevesinde, bu organizasyonun sağladığı imkan ve yetkiler kullanılarak işlenir. Ancak bu organizasyon, çıkar amaçlı suç örgütü²⁹ değildir. Çıkar amaçlı suç örgütü resmi, kanuni (legal) bir örgütlenme olmayıp, illegal fiili bir birleşmedir ve sadece bu birleşme ayrı bir suç oluşturur.³⁰ Ekonomik suçlar, organize suç örgütleri³¹ tarafından işlenebileceği gibi, bu çerçevede dışında da işlenebilir.

Vergi suçluluğu ekonomik suç sayılmaktadır.³² Bu bağlamda naylon fatura düzenlemek ve kullanmakta, ekonomik suçtur. Ancak naylon fatura düzenlemek ve kullanmak vergi dışı amaçlarla olsa da gene ekonomik suç sayılmalıdır. Çünkü, naylon fatura kullanılarak işlenen suçlar (dolandırıcılık, emniyeti suistimal, iflas, zimmet v.s.) da ekonomik suçtur.

²⁷ Demirbaş, age Sh. 240.

²⁸ İzzet Özgenç, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, Ankara 2002. Yazar bu suçları; dolandırıcılık, emniyeti suistimal, zimmet, irtikap, rüşvet suçları, iflas suçları, ihale sürecinde işlenen suçlar ve çıkar amacıyla suç örgütü olarak sayılmaktadır. Görüldüğü gibi, bu suçlar arasında genellikle bireysel olarak işlenen hırsızlık ve yağma yoktur. Sayılan suçların ortak özelliği bir organizasyonun içinde ve genellikle bu organizasyon (teşkilat-kurum) kullanılarak işlenmesidir.

²⁹ Kamuoyunda mafya olarak bilinen “organize suç örgütü” 30.07.1999 tarih ve 4422 sayılı “Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu”nun 1. Md.sinde tanımlanmıştır.

³⁰ Hukukumuzda suç işlemek amacıyla örgüt kurmak ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerden birisi TCK’nun 220. maddesi (Eski 765 sayılı TCK’nun 313. maddesi) ve 1999 yılında çıkarılan 4422 sayılı Kanun’dur. Bu iki düzenlemedeki “örgüt”ün birbirinden farkı, 4422 sayılı Kanunda tanımlanan suç örgütünde çıkar amacı bulunması ve zor, tehdit, korkutma ve yıldırma gibi yöntemlerin kullanılması gerekir.halbuki TCK 220. maddedeki örgütte bunlara gerek yoktur. (Bu konuda bkz. M. Naci Ünver, Uygulamada Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri Ve Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Oluşturmak, Ankara 2001, Sh. 23 v.d.)

³¹ Organize suç örgütleri için bkz. Enver Alper Güvel, Organize Suç Ekonomisi ve Hukuk Uygulaması, Ankara 2004, Ümit Ceylan, Organize Suçluluk Ve Çıkar Amaçlı Suç Örgütü, Ankara 2003, Aytekin Geleri, Hasan Hüseyin Çevik, Organize Suçlarla Mücadele ve Polis, Ankara 2003.

³² Dönmezer age.Sh. 82. Demirbaş age Sh. 240.

Naylon fatura düzenleme ve kullanma ile, naylon fatura kullanarak işlenen suçlar ekonomik suç olarak bir organizasyon içinde, belli bir işin veya mesleğin ifası sırasında işlenirler. Ancak bu, naylon faturanın olduğu yerde her zaman suç örgütü olduğu anlamına gelmez. Naylon fatura kullanılarak işlenen suçlar; tek başına, iştirak halinde, suç işlemek amacıyla örgüt kurarak ve nihayet 4422 sayılı Kanun anlamında örgüt kurularak işlenebilir.

3-Naylon Fatura Düzenleme Nedenleri

a-Gelir Elde Etmek İçin Düzenleme (Naylon Fatura Ticareti)

Naylon fatura düzenlemede en yaygın neden gelir elde etmektir. Yani naylon faturanın ticaret amacıyla düzenlenmesidir. Fail naylon faturayı kendi adına tesis ettirdiği mükellef hesap no ile kesebileceği gibi, genellikle ortağı olduğu şirket adına kesmektedir. Ancak failin (naylon fatura düzenleyenin) kendisinin şirkete ortak olması şart değildir. Başkalarını, genellikle kendini idareden aciz sokaklarda yatıp kalkan biçareler ortak yapılmakta böylece yapılan her türlü mali ve adli takibat sonuçsuz kalmaktadır. Bazen de çalınan yada bulunan nüfus cüzdanları ile şirket kurulmakta naylon fatura bu şirket adına kesilmektedir.

Naylon fatura düzenleyicileri 5237 sayılı TCK 6/(1)/i bendinde tanımlanan “suçu meslek edinen kişi” durumundadırlar.

Naylon fatura ticareti o kadar yaygındır ki, bu ticaretten elde edilen paranın uyuşturucu ticaretinden elde edilen paradan sonra ikinci sırada olduğu söylenmektedir.

Naylon fatura ticaretinden elde edilen paranın ticari kazanç olarak vergilenmesi gerektiği ve kar oranının faturada yazılı tutarın %2’si olduğu Danıştay’ca kabul edilmektedir.³³

Naylon fatura ticaretinde girişler ya yoktur yada gene hayali faturalarla sağlanmıştır. Naylon fatura düzenleyenler ticari defterler istendiğinde yerinde bulunmaz veya bulunsa bile defter ibraz etmez veyahutta defterleri imha eder.

Naylon fatura tacirinin düzenlediği faturalar vergi kaçırmak veya diğer her türlü amaç için kullanılabilir.

b-Emtia Dengesini Sağlamak İçin Naylon Fatura Düzenleme

Bazı durumlarda işletmeler, ithal ettikleri veya faturalı olarak satın aldıkları mallarını faturalı olarak satamamaktadırlar. Böylece mal stokları kabarmakta, fiili ve kaydi stok dengesinin sağlanması gerekmektedir. Bu durumda firmalar faturaları gerçek alıcıları dışındaki kişiler adına kesmektedirler.

c-Kara Para Aklamak İçin Naylon Fatura Düzenleme

³³ D.3. D. 26.01.1994 tarih ve E. 1992/983, K. 1994/179 sayılı karar.

4208 sayılı Kanunda sayılan suçlardan elde edilen paranın (kara paranın) aklanması için naylon fatura düzenlemek sağlam bir yöntemdir. Ancak pahalı bir yöntemdir. Bu durumda aklama maliyeti, kurumlar vergisi ve KDV toplamı kadar olacaktır.

d-Dolandırıcılık Amacıyla Naylon Fatura Düzenleme

Naylon fatura, herhangi bir mal satılmadığı veya hizmet yapılmadığı halde, mal satılmış veya hizmet yapılmış gibi düzenlenen fatura olarak tanımlanmıştır. Naylon faturayı düzenleyen bunu bir komisyon karşılığı kullanıcıya verir. Eğer naylon faturada yazılı tutar tümüyle ödenirse ortada bir dolandırıcılık vardır. Böyle bir durumda genellikle kamu sektörü ile ilişkilerde söz konusu olur.

e-Hatır İçin Veya Müşteri Elde Etmek İçin Naylon Fatura Düzenleme

Faturasız mal alımı yapılamayan alanlarda, müşterilerin çoğu fatura talep etmiyorsa satıcılar yada işçileri, hatır için veya müşteri tutmak için naylon fatura verebilmektedirler. Örneğin, benzin satışlarında durum böyledir.

4-Naylon Fatura Kullanma Nedenleri

a-Vergi Kaçırma Amaçlı Kullanmalar

Naylon fatura, çok büyük oranda, vergi kaçırma amacıyla kullanacak kişilere satılmak veya verilmek amacıyla düzenlenir. Dolayısıyla naylon fatura da aynı oranda, vergi kaçırmak amacıyla kullanılır.

Vergi kaçırma birinci amaç, KDV matrahını azaltmaktır. Bu amaçla kullanılan fatura çoğunlukla³⁴ Kurumlar Vergisi (veya Gelir Vergisi) ve kurum stopaj matrahını da azaltır, bu vergilerin ziyasına yol açar. Naylon fatura düzenleme ve kullanma tevkif edilecek (kesilecek, stopaj yapılacak) vergi için de söz konusu olabilir. Örneğin, müstahsilden alınan zirai mahsul için başkasından fatura alındığında böyle bir durum söz konusudur. Bu durumda hem KDV hem de vergi stopaj matrahı azaltılmış, bu vergilerin kaybına neden olunmuş olur.

Naylon fatura, veraset ve intikal vergisi matrahının azaltılması amacıyla da kullanılabilir.

Naylon fatura kullanmanın yaygın olduğu alanlardan birisi de KDV iadesidir. KDV iadesi, ihracat nedeniyle, indirimli orana tabi mal ve hizmetler dolayısıyla veya KDV tevkifatı dolayısıyla yapılmaktadır. Bu iade işlemleri sırasında naylon faturaya rastlanmaktadır. Özellikle hayali ihracat nedeniyle haksız KDV iadesi, kamuoyunda en çok bilinen şeklidir.

Naylon fatura esas itibarıyla vergi alanında olmakla birlikte, vergi dışı alanlarda kullanım da oldukça yaygındır. Ekonomik suçların çoğunda naylon fatura vazgeçilmez bir

³⁴ Burada "çoğunlukla" diyoruz, çünkü, ziyai olduğu halde Kurumlar Vergisi (veya Gelir Vergisi) ziyai olmayabilir. Örneğin, müstahsilden aldığı zirai mahsul için naylon fatura alan Kurumlar Vergisi mükellefinde durum böyledir.

araçtır. Örneğin, TCK 155/2 md.sinde düzenlenen meslek nedeniyle güveni kötüye kullanma veya 161. md.sindeki hileli iflasta naylon fatura kullanma veya düzenleme çok elverişli araçtır. Bunlar aşağıda incelenmiştir.

b-Güveni Kötüye Kullanma Suçu Dolayısıyla Naylon Fatura Kullanma

Her türlü şirket, banka ve işletme yöneticileri yetkililerini kötüye kullanarak, kendilerine menfaat sağlayabilirler. Bu durumda naylon fatura en çok kullanılan araçlardan birisidir.

c-Mal Dengesini Sağlamak İçin Naylon Fatura Kullanma

İşletmeler, uygun fiyata fakat faturasız olarak mal sağlayabilirler. Bu durumda emtia dengesini sağlamak gerektiği düşüncesiyle naylon fatura kullanıldığı olmaktadır.

d-Kara Malı Aklamak İçin Naylon Fatura Kullanma

Kara maldan kastımız, tıpkı kara para gibi, bir suç sonucu elde edilen maldır. Gerçekten, hırsızlık, yağma veya gümrük kaçakçılığı yoluyla elde edilen malların kaynağını gizlemek için naylon fatura kullanılabilir.

e-Bazı Teşvik Ve Sübvansiyonlardan Yararlanmak İçin Naylon Fatura Kullanma

Hükümet, bazı malları kullananlara veya satın alanlara, üretene çeşitli teşvik ve sübvansiyonlar sağlamaktadır. Böyle durumlarda işletmeler, satın almadıkları veya üretmedikleri malları, satın almış veya üretmiş göstermek için naylon fatura kullanmaktadırlar.

f-Ücretlilerde Vergi İadesi Veya Özel Gider İndiriminde Naylon Fatura Kullanma

Ücretlilerin, özel gider indiriminde kullanmak üzere, satın almadıkları mal ve hizmetler için aldıkları fatura ve belgeler de en yaygın naylon fatura kullanma örneğidir.

C-Naylon Fatura Düzenleme Ve Kullanmanın Engellenmesi

1-Suç Ve Ceza Siyaseti İle

Yukarıda belirttiğimiz gibi, naylon fatura düzenleme ve kullanma veya bu suretle işlenen suçlar ekonomik suçlardır. Medyada çokça dile getirilen “ekonomik suça ekonomik ceza” formülünün doğru olmadığı düşüncesindeyiz. Son yirmi-yirmibeş yıldır yaşadığımız yolsuzluk, hayali ihracat, banka boşaltmalar, ihale yolsuzlukları, petrol kaçaklıkları, her çeşit organize suç bu klişe ile ifade edilmek istenen ekonomik suçlara hapis cezası olmamalı düşüncesinin doğru olmadığını göstermektedir. Bu nedenle naylon fatura düzenleme ve kullanma suretiyle işlenen her çeşit suçun hapis cezası ile cezalandırılması gerektiği fikrindeyiz. Çünkü, naylon fatura sadece devletin mali kaynaklarını zarara uğratmamakta, aynı zamanda kamu güvenini de tehlikeye maruz bırakmaktadır. Esasen VUK’umuzun ilk

hali olan 1949 tarih ve 5432 sayılı VUK’unda vergi suçları için hapis cezası yoktu. Daha sonra bunun eksikliği görülmüş, “Hileli vergi suçları” başlığı altında 1951 yılında 5815 sayılı Kanun ile hapis cezası getirilmiştir.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, naylon fatura düzenleme ve kullanma halinde hapis cezası gereklidir. Ancak bunun süresini iyi belirlemek gerekir. Yukarıda açıkladığımız gibi, hali hazırdaki cezalar uygulayıcılar tarafından fazla şiddetli görülüp fiili saptırma (diversion) süreci uygulanırken, cezaları artırmak suçun bastırılması yönünden uygun değildir düşüncesindeyiz.³⁵ Daha önceki bir yazımızda da belirttiğimiz gibi³⁶, vergi suçlarında ceza artırılmamalı hatta mevcut ceza azaltılmalıdır. Ancak, suç teşkil eden fiil tespit edildiğinde mutlaka yargıya intikal ettirilmelidir. Yani hapis cezalarının caydırıcılığı süresi ile değil, istikrarlı bir şekilde uygulanması ile ilgilidir.

Hapis cezalarının caydırıcılığı için vergi incelemelerinin alt yapısının güçlendirilmesi gerekir. Bu bağlamda, vergi suçu istatistikleri Maliye Bakanlığınca da ve VUK’nun 359. maddesindeki ayrıntıda tutulmalıdır. Ayrıca vergi suçu raporları standart hale getirilmeli, suç ve suçlu ile ilgili belirlenecek bilgileri içermeli, olay ve fail analizi yapılmalı ve bunlar bir merkezde toplanarak bütün inceleme elemanlarının ve diğer ilgililerin faydasına sunulmalıdır. Bütün bunların ötesinde hapis cezası tek çare olarak görülmemeli, mutlaka idari ve mali tedbirler alınmalı, bunların hapis cezasından daha etkili olduğu unutulmamalıdır.

2-İdari Ve Mali Tedbirlerle

Yukarıda, naylon fatura düzenleme ve kullanmanın önlenmesi için hapis cezasının gerekli olduğunu ancak, bunun idari ve mali tedbirlerle desteklenmesi gerektiği, bu anlamda idari ve mali tedbirlerin caydırıcılığının daha fazla olduğunu belirttik.

Naylon faturanın önlenmesine yönelik en önemli mali tedbir, vergi oranlarını optimal düzeye çekmektir.

21.10.2003 tarih ve 25266 sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan 89 no’lu KDV Genel Tebliği ile getirilen bazı sektörlerde KDV tevkifatı uygulaması, naylon fatura kullanımını engelleyen çok önemli bir tedbirdir. Bu tedbir sayesinde naylon fatura kullanımının çok büyük oranda azaldığını düşünüyoruz. Bu nedenle bu uygulama genişletilmeli ve daha mükemmel hale getirilmelidir.

Yukarıda açıklananlar dışında, Gelir İdaresi, naylon fatura kullanımını önlemeye yönelik bir dizi uygulama yürütmektedir. Bu uygulamalar konusunda dikkati çeken bir husus,

³⁵ Meclise gönderilen son Kanun tasarısında naylon fatura kullanmayı da içeren vergi suçunun cezası üç yıldan beş yıla kadar hapis cezasıdır. Bu konuda bkz. Bekir Baykara, Bazı Kamu Alacaklarının Tahsil ve Terkinine İlişkin Kanun Tasarısı Hakkında, Vergi Dünyası Haziran 2005 286. sayı.

³⁶ Bekir Baykara yukarıda agm.

Gelir İdaresinin enerjisinin büyük kısmının, vergi iadeleri ve vergi iadesi sırasında kullanılacak naylon faturaya harcandığı hususudur. Bu alanda da naylon fatura kullanımı olmakla birlikte, bu alan dışında olup, naylon faturanın çok daha fazla kullanıldığı yerler mevcuttur. Bu nedenle dikkatin, yeterli bir saha araştırmasından sonra bu alanlara da yöneltilmesinin uygun olacağı düşüncesindeyiz.

ÖZET VE SONUÇ,

Naylon (sahte) fatura, herhangi bir işlem veya durum olmadığı halde düzenlenen faturadır. Yani bu tür fatura söz konusu olduğunda, satıldığı belirtilen mal satılmamış, yapıldığı yazılan hizmet yapılmamıştır.

Naylon fatura daha çok vergi kaçırmak için kullanılmakla birlikte, her türlü ekonomik suçun işlenmesinde yoğun olarak kullanılan bir araçtır. Bu özelliği dolayısıyla naylon fatura kullanımı, devletin, kişi ve kurumların malvarlığını zarara uğratar. Bunun yanında naylon fatura düzenlenmesi ve kullanılması kamu güvenine karşı suç oluşturur. Naylon fatura ticaretinden elde edilen kara para miktarının, uyuşturucu ticaretinden elde edilenden sonra gelmesi, naylon fatura ile mücadelenin önemini ortaya koymaktadır.

Naylon fatura ile mücadelenin bilimsel ve sağlam temellere oturtulması için kriminolojik bilginin büyük yarar sağlayacağını düşünüyoruz. Kriminoloji (suçbilimi), suçlu suçluyu ve suçun kontrolünü sosyolojik yöntemlerle inceler. Vergi suçlarının, özellikle naylon fatura düzenlemek ve kullanmak suretiyle işlenen türünün kriminolojik açıdan incelenmesi büyük yarar sağlayacaktır. Böylece vergi suçunun işlenme nedenleri, işlenme biçimleri (suç tipolojileri) suçun bölgesel dağılımı, alınan tedbirlerin sonuçlarının istatistiklerle ölçülmesi, failerin kimliği, kişiliği gibi sistematik bilgiler elde edilecek, naylon fatura ve diğer vergi suçları ile mücadelede önemli sonuçlar elde edilecektir.

Yazımızın amacı, naylon fatura ve naylon fatura kullanılarak işlenen suçların kriminolojik (suçbilimsel) yönüne dikkat çekmektir. Bu amaçla kriminoloji ve kriminolojik analiz konusunda kısa bilgi verdikten sonra, ilgi alanımız olan vergi suçlarında karanlık ve gri alan üzerinde durulmuş, naylon fatura kullanılarak işlenen suçların ekonomik niteliğine dikkat çekilmiş, naylon fatura düzenleme ve kullanma nedenlerinden bazıları üzerinde durulmuştur. (Naylon fatura kullanma nedenlerinin belirlenmesinin suçun nitelenmesi bakımından, hukuken önemli olduğunu düşünüyoruz.) En son olarak da naylon fatura düzenleme ve kullanmanın engellenmesi için önemli gördüğümüz bazı tedbirler üzerinde durulmuştur.

Yazımızın, vergi suçlarının kriminolojik açıdan incelenmesine, bu konuda araştırma yapılmasına neden olmasını diliyoruz.